

BÀI 5: NHỮNG BƯỚC THỰC TẾ CỦA VIỆC THU THẬP TÀI LIỆU (CÁC NGUYÊN TẮC VÀ MỤC ĐÍCH CỦA VIỆC THU THẬP TÀI LIỆU, PHẦN 2)

Trong buổi học lần trước, chúng ta đã thấy việc thu thập tài liệu có hiệu quả quan trọng như thế nào trong việc vận động nhân quyền. Chúng ta cũng đã học và thảo luận về các khía cạnh quan trọng của quá trình thu thập tài liệu, bao gồm việc lượng giá những rủi ro và nguy hiểm, sự đồng ý của nạn nhân, sự bảo mật và việc kiểm chứng các nguồn thông tin. Chúng ta cũng đã thảo luận về các câu hỏi mà chúng ta có thể hỏi khi thu thập thông tin về một trường hợp nào đó.

Trong buổi học ngày hôm nay, chúng ta sẽ tiếp tục việc thảo luận kỳ vừa rồi bằng cách xem qua 5 câu hỏi chính và hàm ý của các câu hỏi này trong việc thu thập tài liệu và vận động nhân quyền. Chúng ta cũng sẽ xem chi tiết hơn về các nhân chứng cũng như các loại bằng chứng khác hỗ trợ cho việc vận động của chúng ta.

SLIDE 11 – CÂU HỎI AI ? CÁI GÌ? KHI NÀO ? Ở ĐÂU ? TẠI SAO?

Ai?

Với câu hỏi “Ai” thì chúng ta muốn hỏi “Ai có liên quan trong vấn đề này?” Trong một vụ tấn công thì “Ai là nạn nhân?”, “Ai là người vi phạm?”, “Có Ai làm chứng không?” “Có Ai khác liên quan đến vụ việc dưới bất cứ hình thức nào mà có thể xem là người quan trọng không?” Quý vị phải ghi lại hay thu thập tên họ đầy đủ của những người vừa kể.

Hướng dẫn chung: Khi thu thập tài liệu về những vi phạm nhân quyền giúp cho việc vận động nhân quyền, chúng ta phải có càng nhiều chi tiết và các chi tiết càng đặc trưng càng tốt. Khi đã có sự đồng ý của nạn nhân và những nhân chứng khác, quý vị nên ghi đầy đủ tên của họ bất cứ lúc nào quý vị có thể.

Đối với những người vi phạm, quý vị cần biết họ có phải là nhân viên nhà nước hay không. Nhân viên nhà nước có thể là một cán bộ hay 1 công an. Nếu người vi phạm là một viên chức nhà nước thì chức vụ hay cấp bậc của họ là gì?

Quý vị cũng phải ghi lại thông tin của các nhân chứng nữa. Có ai chứng kiến sự việc xảy ra hay không? Một người bạn hay 1 người hàng xóm chẳng hạn?

CÁI GÌ?

Ghi lại chính xác điều gì đã xảy ra. Ngắt mỗi tình huống ra thành từng phần nhỏ để khi được hỏi thì quý vị có khả năng trả lời một cách chi tiết.

Xin quý vị cho biết chi tiết của sự việc, ngay cả những chi tiết tưởng như không quan trọng cũng có thể giúp ích. Ví dụ có 1 tài sản bị phá hủy thì phải ghi rõ đó là tài sản gì? Có vật dụng hay tài sản tôn giáo nào bị hư hại không? Quý vị hãy tưởng tượng chính quý vị đang đọc bản tường trình về vụ vi phạm nhân quyền, thì quý vị nghĩ những chi tiết nào mà người đọc thấy cần thiết? Và điều gì sẽ giúp người đọc hiểu rõ hơn về tình trạng đang xảy ra?

LÚC NÀO?

Sự việc xảy ra lúc nào? Quý vị phải cố ghi lại ngày tháng càng chính xác càng tốt. Nếu sự việc vẫn còn đang tiếp diễn thì ghi lại ngày bắt đầu sự việc và nói rõ sự việc đã diễn ra bao lâu. Nếu có những chuỗi sự việc thì ghi lại ngày tháng của tất cả các sự việc đó.

Nếu một loạt sự việc xảy ra trong 1 thời gian dài thì ghi lại ngày bắt đầu, ngày kết thúc và những ngày tháng quan trọng trong khoảng thời gian đó. Nếu có những khoảng thời gian yên lặng không xảy ra điều gì thì quý vị phải giải thích tại sao nếu biết được lý do.

SLIDE 12: NHỮNG CÂU HỎI CẦN HỎI (TIẾP THEO)

Ở ĐÂU? Sự việc xảy ra tại đâu? Xin quý vị càng nói rõ càng tốt. Có thể kèm theo một bản đồ hay một lời giải thích.

Quý vị có thể xử dụng một bản đồ để chỉ cho thấy nơi đã xảy ra vi phạm. Quý vị nên nhớ người đọc bản tường trình của quý vị có thể không biết nhiều về địa lý và những thành phố chính của Việt Nam. Quý vị nên ghi rõ tên của tỉnh, huyện hay quận, thành phố hay thị trấn.

Quý vị cũng nên nhớ rằng các nạn nhân có thể bị nhận diện qua nơi cư ngụ của họ. Ví dụ họ là những người đạo Chúa duy nhất trong làng. Nếu nạn nhân không muốn bị nhận diện thì quý vị cần phải lấy tên hay bất cứ thông tin nào về làng của họ ra khỏi mẫu đơn.

TAI SAO? Tại sao sự việc lại xảy ra như vậy? Có những hiện tượng nào hay tình huống nào đưa đến sự việc đó hay không? Xin cung cấp những sự kiện có thể chứng minh cho những nguyên nhân phía sau của những gì đã xảy ra.

Khi trả lời câu hỏi này, quý vị cố gắng trả lời một cách khách quan. Quý vị cũng phải xem xét tình huống và những điều kiện nào đã làm cho sự việc xảy ra như vậy. Những động lực nào khiến cho những người vi phạm hành động như vậy?

Nếu quý vị còn nghi ngờ thì nên cung cấp càng nhiều chi tiết càng tốt!

SLIDE 13: CÁC NHÂN CHỨNG

- Trước nhất là phỏng vấn nạn nhân, gia đình nạn nhân và các nhân chứng. Quý vị phải cân nhắc kỹ về việc bảo mật và phải được sự đồng ý của nạn nhân hay gia đình họ

2 điểm này đưa chúng ta trở về vấn đề phải có sự đồng ý của nạn nhân. Tốt nhất là quý vị lấy thông tin ngay vì 2 lý do:

(1) quý vị có thể hỏi trực tiếp để có được thông tin quý vị muốn có và

(2) quý vị muốn chắc chắn có được sự đồng ý của nạn nhân cho phép quý vị xử dụng thông tin để vận động nhân quyền.

Chúng ta phải thông cảm cho những ước muốn của nạn nhân và các nhân chứng.

Những người này muốn tiết lộ nhiều hay ít thông tin về bản thân họ? Họ có hiểu rõ sự nguy hiểm hay rủi ro như thế nào hay không?

- Khả năng bị chấn thương tâm lý khi phải nhắc lại những điều đã xảy ra

Khi một ai đó nói về một sự việc có tính cách bạo lực hay đau lòng mà chính họ hay người thân của họ đã trải qua thì việc nhắc đi nhắc lại sự việc đó là một điều vô cùng đau khổ cho họ vì họ phải sống lại những giây phút đau lòng đó.

Quý vị nên suy nghĩ xem nên đặt câu hỏi như thế nào trong những tình huống tế nhị như vậy. Quý vị nên cho nạn nhân thêm thời gian để trả lời và trả lời bằng cử chỉ hay thái độ. Quý vị có thể ngưng một chút hay ngưng hẳn việc phỏng vấn nếu việc kể lại sự việc làm nạn nhân quá đau lòng.

SLIDE 4: NHỮNG BẰNG CHỨNG KHÁC

- Hình ảnh
- Video
- Ghi âm
- Bản đồ
- Báo cáo của công an/các truy tố
- Giấy chứng thương
- Lệnh của nhà nước/quân đội
- Phán quyết của tòa án

Đây chưa phải là một danh sách đầy đủ. Sau này chúng ta sẽ cùng nhau thảo luận về những hình thức hay bằng chứng có lợi khác.

Tuy nhiên, không phải lúc nào chúng ta cũng có thể thu thập được những loại bằng chứng này. Nếu không được thì chúng ta vẫn có thể nộp thông tin lên. Tuy nhiên, hình ảnh, video và những tài liệu chính thức là những bằng chứng có tầm quan trọng đặc biệt. Quý vị có thể nộp bản sao của những tài liệu. Nếu quý vị nộp tài liệu bằng tiếng Việt hay một ngôn ngữ của dân tộc thiểu số thì quý vị cũng nên có một bản dịch sang tiếng Anh nếu được.

SLIDE 15:

Vào cuối buổi học này, chúng ta sẽ xem qua 1 bài tập và một đề tài thảo luận. Xin quý vị đối chiếu với danh sách những ví dụ và chắc chắn rằng quý vị hiểu rõ nội dung bài học ngày hôm nay.

- **Phần bài tập:** Trong ví dụ trên, xin quý vị trả lời ngắn gọn 5 câu hỏi sau: Ở đâu? Lúc nào? Ai? Cái gì? Tại sao?

Xin quý vị xem lại các slide để có thêm ý về những chi tiết cần tìm khi đặt những câu hỏi này?

- **Phần thảo luận:** theo quý vị loại bằng chứng nào có thể hỗ trợ cho bản tường trình của quý vị?

Quý vị có thể trả lời câu hỏi này theo kinh nghiệm riêng của mình nếu quý vị đã từng thu thập tài liệu về một hay những trường hợp vi phạm nhân quyền đã xảy ra trước đây.